

Kansainvälisen julkaisemisen puolesta (Essi Mäkelä)

Essi Mäkelä
Helsingin yliopisto



Titus Hjelm 2016. *Globaalisti akateeminen. Opas kansainväliseen tiedejulkaisemiseen*. Tampere, Vastapaino, 183 s.

Titus Hjelm *Globaalisti akateeminen - Opas kansainväliseen tiedejulkaisemiseen* on tiivis pikaperehdytys kansainvälisen julkaisemisen käytänteisiin. Teos lähtee liikenteeseen Hjelm *mielestä tärkeimmästä, eli yleisön tuntemisesta*. Tämä vaikuttaa luonnollisesti julkaistavan tekstin muotoon ja sisältöön, joten lähtökohta on perusteltu. Yleisö vaikuttaa julkaistavan tekstin kieleen, julkaisufoorumiin (artikkeli tai kirja) ja kustantajan valintaan. Hjelm myös varoittaa ns. *Vanity Presseistä*, jotka pyytävät rahaa kustannetuista teksteistä, eivätkä useimmiten takaa luotettavaa kustannusprosessia. Seuraavaksi teos esittelee artikkeli- ja monografiajulkaisuiden eri puolia ja kun lopulta on päätetty julkaisun muoto, käydään yksityiskohtaisesti läpi koko julkaisuprosessi julkaisuehdotuksesta kustannussopimukseen, tuotantoprosessista tiedottamisen ja markkinoinnin kautta tutkijan uran ylläpitämiseen. Pieneen, 183 sivuiseen ja pehmeäkantaiseen pakettiin mahtuu siis melkoisen laaja katsaus julkaisemisen realiteetteihin.

Kirjaa lukiessa silmiin pistää erityisesti minimaalinen ulkoasu. Lukujen jäsentely noudattaa selkeää kaavaa: ensin kuvataan yleisesti kulloiseenkin tavoitteeseen liittyvää prosessia, seuraavaksi listataan tehtävät tavoitteeseen pääsemiseksi ja sen jälkeen tehtävät käsitellään tarkemmin ja eri kohdat selitetään selkeästi ja maanläheisesti. Tehtävälister ovat vain sisennettyjä luetteloita, eikä taitossa ole turhaan lähdetty leikittelemään erilaisilla muotoiluilla. Kansainvälisen julkaisun prosessi tuodaan hyvin suomalaiseseen, jopa kaurismäkeläiseen, muotoon ja siinä missä kirjoitusoppaat usein pursuavat info-laatikoita, kaavioita, kalentereita ynnä muita krumeluureja, *Globaalisti akateeminen* toimii selkeänä kertaistumalta luettavana oppaana, joka ei ylikuormita lukijaa tiukan sisällön lisäksi ylimääräisellä visuaalisuudella. Kokonaisuus on kuitenkin kyllin selkeästi jaoteltu, jotta eri kohtiin voi myöhemmin palata tarpeen mukaan. Englanninkieliset käsitteet, kuten *hit list* tai *Vanity Press* erottuvat muuten hyvästä suomenkielestä, mutta kansainvälinen konteksti antaa anteeksi näidenkin käsitteiden käytön.

Vaikka kansainvälinen tiedejulkaiseminen saattaa aiheena kuulostaa ehkä jopa pelottavalta, kirjoittaja saa sen näyttämään lähestyttävältä. Hjelm ei pelkää kirjoittaa prosessin omituisistakin kohdista rehellisesti: joskus akateemiset kommervenkit ja julkaisuun liittyvät yksityiskohdat voivat tuntua turhauttavilta, mutta on hyvä varautua eri käytänteisiin samalla, kun säilyttää oman päänsä. Omista tavoitteista riippuen niihin joutuu joskus alistumaan, mutta jos ei halua julkaista juuri tietynlaisen tahon kautta, on valinnan varaakin tarjolla. Kyse on kuitenkin tutkijan omasta urasta ja julkaisuista, joten omista prioriteeteista on hyvä olla selvillä.

[J]oissain amerikkalaisissa yliopistoissa artikkelit lasketaan julkaistuiksi vasta, kun ne ilmestyvät perinteisinä paperiversioina. [...] Tällainen käytäntö on täysin typerä, koska artikkelin sisältö on tietenkin aivan sama, olivatpa sanat bittejä tai mustetta paperilla.

Kirja mainostaa itseään kaikkien tutkijoiden oppaana, mutta kirjoittajan historian huomioon ottaen on luonnollista, että painotus on humanistisissa ja yhteiskunnallisissa aloissa ja konventioissa. Mihinkään suuriin alakohtaisuuksiin teos ei sorru, joten tietynlaisena orientoitumisoppaana tämä toiminee myös luonnontieteen tutkijalle. Humanistilla aloilla julkaisemista ei kuitenkaan tyypillisesti harjoitella niin paljon kuin ehkä luonnontieteissä, joten siinäkin teos perustelee oman paikkansa. Teos myös viittaa monenlaisiin kotimaisiin ja kansainvälisiin julkaisemiseen liittyviin tutkimuksiin ja oppaisiin, joten lisäperehtyminen eri aiheisiin on myös tehty hyvin helpoksi.

Yleisluontoisen opastuksen lisäksi teoksessa kuvaillaan kohta kohdalta niinkin konkreettisia asioita kuin kustannussopimuksia, ja liitteissä on niin saatekirjeitä, julkaisuehdotuksia kuin Equinox Publishing Ltd:n sopimus pohjakin, joten lukijalle tulee turvallinen olo: kyseessä ei ole vain julkaisemisesta muuten epäonnistuneen kirjoittajan teoriaa julkaisemisesta, vaan rautaisen ammattilaisen kokemuspohjaista tietoa. Yksi hyödyllinen aihe käsiteltäväksi erityisesti julkaisusopimusten yhteydessä olisi saattanut olla verotukselliset asiat kansainvälisten julkaisuiden suhteen. Kirjoittaja tosin muistuttaa, ettei ole lakiasiantuntija, joten muutenkin verotus- ynnä muissa lakikäytännöissä lienee syytä kääntyä asiaan enemmän perehtyneiden ihmisten puoleen: tämän oppaan sisältö ei paljoakaan tästä puutteesta kärsi. Kaiken kaikkiaan Hjelmän rehellisyys on virkistävää: päivittäinen kirjoittaminen mainitaan toki hyvänä metodina, mutta sen utopistisuudesta ei vaieta ja useamman kirjoitusprojektin samanaikaisuuksista varoittaa myös kokemuksen ääni: älä polta itseäsi loppuun suostumalla kaikkeen. Kirjoittaja kannustaa myös monipuolisuuteen ja vaikka painotus on akateemisessa tekstissä, myös populaarimmat julkaisut otetaan huomioon.

Ei olisi lainkaan vahingollista akateemiselle maailmalle, jos useammat sen edustajat kykenisivät kirjoittamaan alastaan yhtä kiinnostavasti [kuin Gladwell]. Sitä paitsi on tärkeää saada markkinoille hyvin kirjoitettuja ja akateemisesti vahvoja yleistajuisia kirjoja vulgarisoiden vastapainoksi!

Itse vasta parin julkaisun kanssa työskennelleenä uskallan suositella teosta kaikille, jotka vielä harkitsevat kansainvälistä julkaisemista tai joilla on takana vain vähän kokemusta aiheesta. Vähintäänkin teoksesta inspiroituu niin, että melkein harmittaa kirjoitustyön silti jäävän omille harteille sen sijaan, että voisi saman tien hypätä suoraan julkaisemisen syövereihin. Sama ongelma lienee tosin kaikissa kirjoitusoppaissa: jos aina vain lukee oppaita, voi ehkä teoriassa ymmärtää julkaisu- ja kirjoitusprosesseja hyvinkin yksityiskohtaisesti, mutta eteenpäin tiedejulkaisemisessakin pääsee vain kirjoittamalla. Ja mikä parasta, kuten Hjelm kirjoittaa: "[t]ieteellinen julkaiseminen ei ole salatiedettä". Kannattaa luottaa tiedeyhteisöön ja kokeneiden kirjoittajien neuvoihin: kaikki ovat joskus olleet uransa alussa, mutta vain tekemällä voi saada mitään aikaan.